

بسم الله الرحمن الرحيم

www.ketab.ir

☐ تفسیر آموزشی
قرآن کریم

موضوع:
تفسیر: ۱۲۸ (قرآن: ۳۰۰)

گروه مخاطب:
- تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۰۹۵
مسلسل انتشار (چاپ اول و بز چاپ): ۴۹۴۶

کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۴۳۳
کتاب‌های مرکز فرهنگ و معارف قرآن / ۱۰۹

صفوی، محمدرضا، ۱۳۳۷ -

تفسیر آموزشی قرآن کریم (بیان جایگاه کلمات و جملات در کلام) / سیدمحمدرضا صفوی: تهیه پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، مرکز فرهنگ و معارف قرآن. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۹ -
ج. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۰۹۵. کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی: ۴۳۳. کتاب‌های مرکز فرهنگ و معارف قرآن: ۱۰۹) (قرآن: ۳۰۰. تفسیر: ۱۲۸)

۸۰۰۰ تومان: (ج ۳) ISBN 978-964-09-0860-0 / (دوره) 3-0760-09-964-978 ISBN

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

ص. ع. به انگلیسی: Sayyid Muhammad-Reza Safavi. An Educational Exegesis of The Holy Quran
کتاب‌نامه.

۱. تفاسیر شیعه - قرن ۱۴ - راهنمای آموزشی. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. معاونت پژوهشی. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی. مرکز فرهنگ و معارف قرآن. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان.
د. عنوان: معانی واژه‌ها و ساختارها.

۲۹۷/۱۷۹

ت ۷ ص ۹۸ / BP

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۴۳۲۶۵۸

۱۳۹۰

تفسیر آموزشی قرآن کریم

(بیان جایگاه کلمات و جملات در کلام)

جلد سوم

سید محمد رضا صفوی

تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

مرکز فرهنگ و معارف قرآن

بوستان کتاب
۱۳۹۰

تفسیر آموزشی قرآن کریم / ج ۲

(بیان جایگاه کلمات و جملات در کلام)

- نویسنده: سید محمد رضا صفوی
- تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / مرکز فرهنگ و معارف قرآن
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰ • شمارگان: ۱۰۰۰ • بها: ۸۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

- دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائیة)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷۷۲۱۵۵-۷، فاکس: ۷۷۲۱۵۴، تلفن بخش: ۷۷۲۲۲۲۶
- فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
- فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تبریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۰۲۱۸۹۵۴۹۲۲-۰۹۳۹۵۹۹۲۰۸۹
- فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۲۲۳۳۶۷۲
- فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۲۲۲۰۳۷۰
- فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۲۲۲۱۷۱۲
- فروشگاه شماره ۶ (ویژه جوانان): قم، ابتدای خیابان شهدا، تلفن: ۷۸۳۷۱۰۲
- بخش پکت (بخش کتب اسلامی و انسانی)، تهران، خ حافظ، نرسیده به چهار راه کالج، نیش کوچه پامشاد، تلفن: ۸۸۹۴۰۳۰۳

اطلاع از ظروف چاپی، مشخصات ظاهری، شماره کتابخانه (S.I.S.)، شماره چاپ و تجدید چاپ، شماره و تاریخ انتشار، در خواست ها

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: http://www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آمنگر • همکاران مرکز فرهنگ و معارف قرآن • چکیده عربی: ولی قربانی • چکیده انگلیسی: فائزه اسماعیلی
 • فنی: مصطفی محفوظی • مسئول واحد حروفنگاری: احمد مؤتمنی • اصلاحات حروفنگاری: منا جمیل پور و فاطمه جعفری • صفحه آرایی: عزیزه همتی و احمد
 مؤتمنی • کارشناس نمونه خوانی: محمدجواد مصطفوی • نظارت و کنترل آماده سازی: بیژن سهرابی • کنترل فنی صفحه آرایی: حسنعلی جعفری • مدیر تولید:
 عبدالهادی اشرفی • اداره آماده سازی: حمید رضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی.

رئیس مؤسسه
 اسماعیل اسماعیلی

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن
۲۱	مقدمه
۲۳	درس اول: آیه ۲۵۳ تا بخش اول از آیه ۲۵۵
۲۳	آیه ۲۵۳
۲۸	آیه ۲۵۴
۳۱	آیه ۲۵۵ (بخش اول)
۳۵	درس دوم: بخش دوم آیه ۲۵۵ تا ۲۵۷
۳۵	آیه ۲۵۵ (بخش دوم)
۳۹	آیه ۲۵۶
۴۲	آیه ۲۵۷
۴۶	درس سوم: آیات ۲۵۸ و ۲۵۹
۴۶	آیه ۲۵۸
۵۰	آیه ۲۵۹ (بخش اول)
۵۴	آیه ۲۵۹ (بخش دوم)

۵۹	درس چهارم: آیات ۲۶۰ و ۲۶۱
۵۹	آیه ۲۶۰
۶۴	آیه ۲۶۱
۶۹	درس پنجم: آیات ۲۶۲ تا ۲۶۴
۶۹	آیه ۲۶۲
۷۳	آیه ۲۶۳
۷۶	آیه ۲۶۴
۸۲	درس ششم: آیات ۲۶۵ تا ۲۶۷
۸۲	آیه ۲۶۵
۸۵	آیه ۲۶۶
۸۹	آیه ۲۶۷
۹۳	درس هفتم: آیات ۲۶۸ تا ۲۷۱
۹۳	آیه ۲۶۸
۹۶	آیه ۲۶۹
۹۹	آیه ۲۷۰
۱۰۲	آیه ۲۷۱
۱۰۶	درس هشتم: آیات ۲۷۲ تا ۲۷۴
۱۰۶	آیه ۲۷۲
۱۰۹	آیه ۲۷۳
۱۱۳	آیه ۲۷۴
۱۱۶	درس نهم: آیات ۲۷۵ تا ۲۷۸
۱۱۶	آیه ۲۷۵
۱۲۱	آیه ۲۷۶

۱۲۳	آیه ۲۷۷
۱۲۵	آیه ۲۷۸
۱۲۸	درس دهم: آیه ۲۷۹ تا بخش اول آیه ۲۸۱
۱۲۸	آیه ۲۷۹
۱۳۱	آیه ۲۸۰
۱۳۴	آیه ۲۸۱
۱۳۷	آیه ۲۸۲ (بخش اول)
۱۴۱	درس یازدهم: بخش دوم آیه ۲۸۲ تا پایان آیه
۱۴۱	آیه ۲۸۲ (بخش دوم)
۱۴۴	آیه ۲۸۲ (بخش سوم)
۱۴۷	آیه ۲۸۲ (بخش چهارم)
۱۵۱	آیه ۲۸۲ (بخش پایانی)
۱۵۵	درس دوازدهم: آیات ۲۸۳ تا ۲۸۵
۱۵۵	آیه ۲۸۳
۱۵۹	آیه ۲۸۴
۱۶۱	شرح و بیان
۱۶۳	آیه ۲۸۵
۱۶۷	درس سیزدهم: آیات ۲۸۶ تا آیه ۴ آل عمران
۱۶۷	آیه ۲۸۶

سوره آل عمران

۱۷۵	آیه ۱ تا ۳
۱۷۹	آیه ۴

۱۸۳	درس چهاردهم: آیات ۵ تا ۹
۱۸۳	آیه ۵ و ۶
۱۸۶	آیه ۷ (بخش اول)
۱۹۱	آیه ۷ (بخش دوم)
۱۹۴	آیه ۸
۱۹۷	آیه ۹
۲۰۰	درس پانزدهم: آیات ۱۰ تا ۱۴
۲۰۰	آیه ۱۰
۲۰۲	آیه ۱۱
۲۰۵	آیه ۱۲
۲۰۷	آیه ۱۳
۲۱۱	آیه ۱۴
۲۱۶	درس شانزدهم: آیات ۱۵ تا ۱۹
۲۱۶	آیه ۱۵
۲۲۰	آیات ۱۶ و ۱۷
۲۲۳	آیه ۱۸
۲۲۵	آیه ۱۹
۲۲۹	درس هفدهم: آیات ۲۰ تا ۲۳
۲۲۹	آیه ۲۰
۲۳۳	آیه ۲۱
۲۳۶	آیه ۲۲
۲۳۸	آیه ۲۳
۲۴۲	درس هجدهم: آیات ۲۴ تا ۲۷

آیه ۲۴	۲۴۲
آیه ۲۵	۲۴۵
آیه ۲۶	۲۴۸
درس نوزدهم: آیات ۲۸ تا ۳۲	۲۵۴
آیه ۲۸	۲۵۴
آیه ۲۹	۲۵۸
آیه ۳۰	۲۶۰
آیه ۳۱	۲۶۳
آیه ۳۲	۲۶۶
درس بیستم: آیات ۳۳ تا ۳۷	۲۶۸
آیات ۳۳ و ۳۴	۲۶۸
آیه ۳۵	۲۷۱
آیه ۳۶	۲۷۴
آیه ۳۷	۲۷۸
درس بیست و یکم: آیات ۳۸ تا ۴۲	۲۸۳
آیه ۳۸	۲۸۳
آیه ۳۹	۲۸۶
آیه ۴۰	۲۸۹
آیه ۴۱	۲۹۲
آیه ۴۲	۲۹۵
درس بیست و دوم: آیات ۴۳ تا ۴۷	۲۹۸
آیه ۴۳	۲۹۸
آیه ۴۴	۳۰۰

۳۰۳	آیه ۴۵
۳۰۶	آیات ۴۶ و ۴۷
۳۱۱	درس و بیست و سوم: آیات ۴۸ تا ۵۱
۳۱۱	آیه ۴۸ و بخشی از آیه ۴۹
۳۱۴	آیه ۴۹ (بخش دوم)
۳۱۷	آیه ۵۰
۳۲۰	آیه ۵۱
۳۲۳	درس بیست و چهارم: آیات ۵۲ تا ۵۵
۳۲۳	آیه ۵۲
۳۲۶	آیه ۵۳ و ۵۴
۳۲۹	آیه ۵۵
۳۳۴	درس بیست و پنجم: آیات ۵۶ تا ۶۱
۳۳۴	آیه ۵۶
۳۳۶	آیه ۵۷
۳۳۸	آیه ۵۸
۳۴۰	آیه ۵۹ و ۶۰
۳۴۳	آیه ۶۱
۳۴۹	درس بیست و ششم: آیات ۶۲ تا ۶۶
۳۴۹	آیه ۶۲ و ۶۳
۳۵۲	آیه ۶۴
۳۵۶	آیه ۶۵
۳۵۸	آیه ۶۶
۳۶۱	درس بیست و هفتم: آیات ۶۷ تا ۷۲

آیه ۶۷	۳۶۱
آیه ۶۸	۳۶۳
آیه ۶۹	۳۶۵
آیه ۷۰ و ۷۱	۳۶۸
آیه ۷۲	۳۷۰
درس بیست و هشتم: آیات ۷۳ تا ۷۶	۳۷۳
آیه ۷۳	۳۷۳
آیه ۷۴	۳۷۷
آیه ۷۵	۳۷۹
آیه ۷۶	۳۸۳
درس بیست و نهم: آیات ۷۷ و ۷۸	۳۸۶
آیه ۷۷	۳۸۶
آیه ۷۸	۳۹۰
درس سیام: آیات ۷۹ تا ۸۲	۳۹۴
آیه ۷۹	۳۹۴
آیه ۸۰	۳۹۷
آیه ۸۱	۳۹۹
آیه ۸۲	۴۰۳
درس سی و یکم: آیات ۸۳ تا ۸۶	۴۰۶
آیه ۸۳	۴۰۶
آیه ۸۴	۴۰۹
آیه ۸۵	۴۱۲
آیه ۸۶	۴۱۵

۴۱۸	درس سی و دوم: آیات ۸۷ تا ۹۲
۴۱۸	آیات ۸۷، ۸۸ و ۸۹
۴۲۱	آیه ۹۰
۴۲۳	آیه ۹۱
۴۲۶	آیه ۹۲

مقدمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن

قرآن، تنها کتاب آسمانی است که از تحریف مصون مانده است. کلامی که در اوج فصاحت و بلاغت، هدایت و روشنگاری را نوید می‌دهد.^۱

رمز و راز مکتوم عالم را باز می‌گوید.^۲ عالی‌ترین معارف غیب الهی را با آهنگی روح‌نواز به عالمیان هدیه می‌کند.^۳

قرآن، سرشار از حقایقی است که آدمی جز در پرتو وحی، از آن حقایق بی‌نصیب می‌ماند. اندیشه‌های بلند، در اوج پرواز خویش با آسمان معارف آن بیگانه‌اند.^۴

اقتضای جهان‌شمولی و جاودانگی آیات الهی قرآن، این است که در تمامی اعصار، محور حل مشکلات و روشنی‌بخش ظلمت و جهل و حیرت‌گمراهی باشد؛ پیشرفت و تکامل علوم از طراوت و تازگی آن نکاهد و محوریت پیام آسمانی را مخدوش نسازد.

۱. «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَيُذَكِّرُ الَّذِينَ اسَاءُوا» آیه ۹.

۲. «وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ» نحل، آیه ۸۹.

۳. «وَأَتَيْنَاهَا أَحْسَنَ مَا نُنَزِّلُ إِلَيْكُمْ» زمر، آیه ۵۵.

۴. «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ» آل‌عمران، آیه ۱۶۴.

از این رو، غفلت از این منبع نورانی انسان ساز، ستمی نابخشودنی در حق بشر به شمار می رود. قرآن، این منبع نورانی باید محور درسی علوم انسانی مراکز آموزشی به ویژه حوزه های علمیه قرار گیرد. این مهم آن گاه جامه عمل می پوشد که کتاب های آموزش تفسیر قرآن کریم به گونه ای تدوین شود تا دانش پژوه را گام به گام به حقایق قرآن نزدیک کند.

تدوین تفسیر آموزشی

از جمله کاستی های نظام آموزش کشور فقدان متون آموزشی در زمینه تفسیر قرآن کریم است؛ نیاز به تفسیر آموزشی برای سطوح مختلف مورد اتفاق مراکز آموزشی حوزه های علمیه و فقدان آن مایه تأسف می باشد. از آن جا که یکی از مواد درسی مرکز آموزش های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم، تفسیر قرآن کریم است، در راستای تأمین متون آموزشی مورد نیاز، تألیف متن تفسیر آموزشی قرآن کریم را از اولویت های خود قرار داده، اجرای آن را از پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی قم درخواست نمود.

مرکز فرهنگ و معارف قرآن از زیر مجموعه های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی این مهم را بر عهده گرفت و گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه قرآن موظف شد تا در این باره طرحی جامع ارائه دهد. پس از ترسیم طرح برای سطوح مختلف، نمونه هایی نیز آماده شد و در جلسات شورای علمی گروه به ریاست حجة الاسلام و المسلمین سیدعلی اکبر حسینی و با حضور حجة الاسلام و المسلمین آقای نبوی مسئول مرکز آموزش های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم مورد بررسی قرار گرفت؛ پس از تکمیل و برطرف شدن کاستی ها و تصویب نهایی، تدوین آن بر عهده جناب حجة الاسلام و المسلمین سیدمحمد رضا صفوی نهاده شد.

نمایی از مراحل تفسیر آموزشی

مجموعه تفسیر آموزشی در شش مرحله ارائه می‌شود که هر مرحله به بُعدی از ابعاد آیات و یا به روشی از روش‌های تفسیری می‌پردازد.

مرحله نخست: در این مرحله به تناسب مخاطبان - که آشنایی چندانی با معانی واژه‌ها و چگونگی هیئت کلمات قرآن کریم ندارند و یا از تسلط و ورزیدگی لازم برخوردار نیستند - معنای مفردات همراه با تعیین هیئت کلمات و ویژگی‌های آنها بیان می‌شود.

مرحله دوم: در این مرحله جایگاه هر کلمه در جمله و جایگاه جمله در کلام بیان می‌شود.

آموزش این دو مرحله، دانش‌پژوه را بر دریافت معانی آیات با توجه به مفاهیم واژه‌ها و جایگاه آنها توانمند می‌سازد و افزون بر آن، دانش‌پژوه بر ادبیات (صرف و نحو) تسلط می‌یابد. بدیهی است که مراحل یادشده (تسلط بر معانی واژگان و آگاهی از هیئت کلمات) نخستین گام و اساسی‌ترین مرحله از مراحل فهم و تفسیر می‌باشد. یادآور می‌شود افزون بر بیان معنای لغات و ساختار کلمات، ترجمه تحت اللفظی آیات و برخی نکات تفسیری بیان می‌شود.

مرحله سوم: در این مرحله استخراج نکته‌ها و پیام‌های آیات با توجه به علوم بلاغی مورد توجه و اهتمام قرار گرفته است. از این رو، در این مرحله افزون بر بیان واژگان جدید که در مراحل پیشین معانی آنها بیان نشده و بیان وجه اعرابی کلمات، که در فهم آیات ضرورت دارد، نکاتی از آیات بیان می‌شود که با توجه به علوم بلاغی قابل استفاده است.

دانش‌پژوه در این مرحله می‌آموزد که چگونه با به کارگیری علوم بلاغی، نکته‌ها و

پیام‌های آیات را استخراج کند.

مرحله چهارم و پنجم: با توجه به روش‌های متعددی که در تفسیر قرآن کریم وجود دارد در این دو مرحله، تفسیر قرآن به قرآن و تفسیر مآثور، که از اساسی‌ترین روش‌های تفسیری می‌باشند، به صورت عملی آموزش داده می‌شود. مرحله چهارم به روش تفسیر قرآن به قرآن (تفسیر آیه‌ای با توجه و استناد به دیگر آیات) اختصاص یافته است و در مرحله پنجم روش تفسیر مآثور به کار گرفته می‌شود. دانش‌پژوه با آموزش مرحله چهارم شیوه تفسیر قرآن به قرآن را فرامی‌گیرد، و با آموزش مرحله پنجم شیوه تفسیر قرآن به سنت فرامی‌گیرد.

مرحله ششم: در این مرحله مباحث مراحل پیشین به کار برده می‌شود، ولی روی‌کرد اصلی در این مرحله اهتمام و توجه به مباحث اجتماعی - تربیتی قرآن کریم است.

در هر مرحله از مراحل پنجگانه دو جزء قرآن کریم تفسیر می‌شود و هر جزء در یک مجلد تدوین و منتشر می‌گردد. هر مجلد درسی و دو درس تنظیم شده و هر درس ۸ تا ۱۱ سطر قرآن را دربرمی‌گیرد.^۱ در مرحله ششم چهار جزء از قرآن کریم تفسیر می‌شود که در چهار مجلد ارائه خواهد شد.

ویژگی‌های این مجموعه تفسیری

● در این اثر تلاش شده است تا همه مطالب بازگو شده به الفاظ قرآن و ساختار جملات آیات مستند باشد و از تأویل آیات و توجیه آنها برخلاف ظاهرشان پرهیز شود. بدیهی است که قراین روشن درون قرآنی اعم از پیوسته و ناپیوسته که هر

۱. حجم سطر آیات قرآن براساس رسم الخط عثمان طه لحاظ شده است.

متکلمی می‌تواند به اتکای آنها مراد خویش را بنمایاند نباید مورد غفلت قرارگیرد که در حقیقت آن‌گونه قرآین خود شکل دهنده ظواهر هستند. توجه و رعایت این روش تفسیری فراگیران قرآن را از فروافتادن به ورطه تفسیر به رأی باز می‌دارد و نیز موجب می‌شود تفسیرهایی را که بر اساس آرای شخصی شکل گرفته و نظریات شخصی مفسر در آنها نقش داشته است بازشناسد.

● مستندات این تفسیر در لغت و سایر مسائل ادبی منابع اصیل و معتبر است. و در بخش‌هایی از این مجموعه تفسیری - به تناسب مخاطبان - مستندات بازگو شده تا دانش‌پژوه بیاموزد که در بحث‌های لغوی و مانند آن باید از متخصصان هر فن بهره گرفت و از استناد به منابعی که صاحبان آنها در فن مربوطه از اساتید آن فن نیستند پرهیز کرد.

● این مجموعه بر آن است که دانش‌پژوه قرآنی در فرایند آموزش، خود به اتکای ابزار تفسیر، مفاهیم آیات را دریابد و اساتید تنها او را در مسیر دریافت مفاهیم و معارف قرآنی راهنمایی می‌کنند.

● این اثر تفسیری متناسب با سطح علمی دانش‌پژوهان قرآنی تدوین یافته است و در هر مرحله همگام با ارتقای علمی آنان متن تفسیری نیز ارتقا می‌یابد تا مطالب ارائه شده نه فراتر از سطح علمی مخاطب باشد و نه فروتر از سطح آنها.

● مرحله نخست این مجموعه علاوه بر تفهیم آیات به فراخور سطح علمی، دانش‌پژوه را بر علوم ادبی (صرف، نحو، معانی و بیان) تسلط می‌بخشد.

● آشنایی با متون تفسیری از نیازهای دانش‌پژوه قرآنی است. برای تأمین این نیاز، به فراخور سطح علمی مخاطبان، بخش‌هایی از متون تفسیری مختلف در این مجموعه گرده آمده است تا همراه با فراگیری مفاهیم قرآن، با متون تفسیری نیز آشنا شوند.

پیش‌نیازهای هر یک از مراحل ششگانه

- پیش‌نیاز مرحله نخست: پیش‌نیاز این مرحله، روخوانی قرآن کریم و آشنایی با اصطلاحات علم صرف می‌باشد. بنابر این، مخاطبان این مرحله، دانش‌پژوهانی هستند که روخوانی قرآن کریم را آموخته و کتاب‌های صرفی حوزه‌های علمیه و مانند آن را فرا گرفته‌اند و با اصطلاحات صرفی تا حدودی آشنا هستند.
 - پیش‌نیاز مرحله دوم: در مرحله دوم افزون بر فراگیری مرحله نخست، آشنایی با اصطلاحات علم نحو ضروری است.
 - پیش‌نیاز مرحله سوم: در مرحله سوم افزون بر فراگیری دو مرحله پیشین، آشنایی با قواعد و اصطلاحات علوم بلاغی ضروری و بایسته است.
 - پیش‌نیاز مرحله چهارم: در مرحله چهارم افزون بر فراگیری مراحل پیش‌گفته، آشنایی با اصطلاحات و قواعد رایج علم اصول ضروری و بایسته است.
 - پیش‌نیاز مرحله پنجم: در مرحله پنجم افزون بر فراگیری مراحل پیشین، آشنایی با قواعد و اصول کلی علم حدیث ضروری و بایسته است.
 - پیش‌نیاز مرحله ششم: با توجه به ترتب مطالب بیان شده در هر یک از مراحل، برای مرحله ششم فراگیری پنج مرحله پیشین لازم است.
- آنچه پیش‌رو دارید متن آموزشی جلد سوم از این مجموعه است که به جامعه قرآن‌پژوهان تقدیم می‌شود.

سپاس و قدردانی

بر خود لازم می‌دانم از تمام کسانی که در شکل‌گیری این اثر نقش ایفا کرده‌اند سپاسگزاری کنم از جمله: جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای نبوی مسئول مرکز

آموزش‌های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم، جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای سیدعلی اکبر حسینی مسئول گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن، حجة الاسلام والمسلمین یعقوب جعفری، حجة الاسلام والمسلمین محمدرضا انصاری محلاتی، حجة الاسلام والمسلمین علی اسلامی و دکتر محمدکاظم شاکر اعضای محترم شورای پژوهشی گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه قرآن و حجة الاسلام والمسلمین محمدرضا انصاری محلاتی که ویرایش فنی متن را پذیرفتند و بر غنای آن افزودند. نظارت این اثر را حجة الاسلام والمسلمین مصطفی محامی بر عهده گرفتند و کاستی‌ها و اشکالاتی را یافته و بر اتقان کار افزودند، همچنین از حجة الاسلام والمسلمین آقای بهجت‌پور که ارزیابی اثر را به نمایندگی از شورای پژوهشی مرکز بر عهده داشتند و نیز از فاضل گرامی آقای محمد جعفر مزینانی مدیر اداره پژوهش مرکز فرهنگ و معارف قرآن و حجة الاسلام والمسلمین باب الله آزادی کارشناس امور نشر مرکز که مراحل خدمات نشر را پشتیبانی کردند قدردانی می‌شود. و سرانجام از جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای سیدمحمدرضا صفوی که تألیف این اثر را بر عهده گرفتند و به خوبی از عهده انجام آن برآمدند قدردانی می‌کنم. همچنین از حمایت‌های بی‌دریغ ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی حضرت حجة الاسلام والمسلمین آقای ربانی - سلمه الله تعالی - و ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حضرت حجة الاسلام والمسلمین مبلغی - سلمه الله تعالی - سپاسگزاری می‌نمایم. در پایان توفیق همگان را در انجام مراحل بعدی این تفسیر از خدای متعال خواستارم.

محمد صادق یوسفی مقدم

مسئول مرکز فرهنگ و معارف قرآن